

1. Literární tvorba
2. Fotografie
3. Videoklip
4. Hudba
5. Divadlo
6. Připomínková akce
6. Filmový či kulturní večer

PAMĚŤ ŠOA, POTŘEBUJEME JI?

Výročí deportace českých Židů, Den památky obětí holocaustu a předcházení zločinům proti lidskosti, Jom ha-šo'a, výročí likvidace zářijového transportu do terezínského rodinného tábora v Osvětimi-Birkenau, ale i další dny a výročí mohou být podnětem k zamyšlení nad kulturou připomínání, nad tím, jak jsou historické události chápány v současnosti a jaký význam je jim přičítán. Proč je pro nás připomínání holocaustu a jeho obětí stále aktuální? Jakým způsobem ovlivňuje naše chápání současnosti - a naopak, nakolik současné problémy a diskuse mění náš pohled na dějiny?

I když nebylo žádným tajemstvím, že Židé byli během druhé světové války hromadně vražděni, nebyl holocaust v poválečné době a za komunistického režimu na veřejnosti příliš připomínán a diskutován. Ve středu zájmu stálo pronásledování Čechů a komunistů a jejich odboj.

Zatímco ve veřejném prostoru vznikaly po válce pomníky odbojářům, místo pro připomínku židovských obětí holocaustu si musela vytvořit sama židovská komunita. Židovské muzeum v 50. letech shromáždilo jména obětí, jež byla zapsána na stěny Pinkasovy synagogy. Samotný koncept unikátního památníku navrhli (nežidovští) umělci Jiří John a Václav Boštík, kteří také všech 77 297 jmen na zdi synagogy sami napsali.

Od roku 1968 bylo však toto hlavní místo paměti kvůli nedobrému technickému stavu budovy uzavřeno. Komunistický stát již jeho otevření neumožnil. V době normalizace byly nápisy na zdech synagogy zničeny. Znovu obnoveny byly až odstátným Židovským muzeem v polovině 90. let 20. století.

Teprve po pádu komunistického režimu se otevřel prostor pro veřejnou diskusi o holocaustu. Postupně přibývaly informace v učebnicích a narůstal zájem médií. I přes velký zájem však toto téma dodnes není uspokojivě začleněno do příběhu českých dějin 20. století.

Pamětní deska na budově bývalého Učitelského ústavu Marie Egemové

Hřbitovní domek a vchod na Židovský hřbitov

Připomínka prvních transportů

Kladno

Kladenská synagoga

Kladenská synagoga

31

661	Flor Richard	508/09	Landwirt	J. 2.	Rentsch 208	5398	✓
662	Flor Ladmilla	509/09	Landwirt	20. 2.	Rentsch 208	5398	✓
663	Flor Otto	510/09	Arbeiter	6. 5.	Rentsch 208	5397	✓
664	Flor Rudolf	511/09	Arbeiter	13. 4.	Rentsch 208	5397	✓
665	Reimans Marthe	396/09	Landwirt	16. 12.	Rentsch 208	60201	✓
666	Hochner Josef	388/09	Waldarbeiter	10. 3.	Serbetsch 33	6024	✓
667	Hochner Marie	389/09	Landwirt	30. 3.	Serbetsch 33	6025	✓
668	Hochner Oliver	390/09	Waldarbeiter	20. 6.	Serbetsch 33	6026	✓
669							✓
670	Herrmann Peter	66/194	Arbeiter	16. 5.	Kladno 333	57047	✓
671	Herrmann Anna	167/00	Landwirt	15. 3.	Kladno 333	57048	✓
672	Herrmann Dr. Alois	195/00	Arzt	23. 7.	Kladno 333	57045	✓
673	Weisskopf Richard	557/06	Arbeiter	6. 5.	Messhaupt, Peltskýstr.307	57166	✓
674	Weisskopf Gertrude	06/558	Landwirt	4. 6.	Messhaupt, Peltskýstr.307	57166	✓
675	Pick Rudolf	06/591	Arbeiter	24. 12.	Niasus 72	6016	✓
676	Pick Franziska	06/592	Landwirt	10. 3.	Niasus 72	60167	✓
677	Silas Franz	Im/3393	Arbeiter	10. 3.	Niasus 107	60218	✓
678	Silas Marthe	Im/3394	Landwirt	20. 5.	Niasus 107	60227	✓
679	Teussig Otto	03/876	Fleischer	16. 10.	Messhaupt 290	57157	✓
680	Teussig Johanna	03/881	Landwirt	6. 7.	Messhaupt 290	57151	✓

321

VZPOMÍNKA PETRA HERRMANNA

Bar micva jsem neměl, protože by přišlo na moje třinácté narozeniny v r. 1939, kdy už byli v protektorátě Němci a krátce před mými narozeninami dokonce v Kladně v důsledku vraždy jednoho německého poddůstojníka bylo prakticky stanné právo. Takže v této situaci vůbec nebylo možné nejenom navštívit synagogu, ale shromáždit jakýkoliv počet lidí. To bylo v té době, kdy už začla také postupně platit různá protizidovská opatření a já jsem byl vyloučen z další účasti na škole, na gymnáziu. Asi po dobu jednoho roku jsme s několika židovskými kladenskými dětmi dostávali domácí vzdělávací kurzy od členů židovské obce podle osnov a direktiv, které byly připraveny Pražskou židovskou náboženskou obcí. To bylo možné ovšem jen po dobu jednoho roku, pak jsme dělali dokonce v Praze zkoušky, v Maislově 18. Pak už nebylo možné nic jiného než pracovat. Tatínek mě dal do učení do jedné dílny v Kladně jako opravář automobilů, to taky trvalo necelý rok, kdy mě potom majitel té dílny musel dát pryč, protože tam začly jezdit služební vozy kladenského gestapa a on měl strach, aby mě tam neviděli. Ke konci roku 1941 jsem potom vypomáhal administrativě při Kladenské židovské obci, specificky na přípravě kartotéky židovského obyvatelstva, tzv. Oberlandratu Kladno, což vlastně už byla příprava na transport.¹

Transportní listina

Rodina Petra Herrmanna žila v Kladně, otec byl zubním lékařem a matka v domácnosti. Petr navštěvoval české školy, obecnou a později reálné gymnázium. V září 1941 byl však ze studia stejně jako ostatní židovští studenti vyloučen. Účastnil se ilegálního vyučování organizovaného kladenskou židovskou obcí a později se učil automechanikem. Před nástupem do transportu pomáhal na kladenské židovské obci a pracoval v dolech. Stejně jako ostatní mladí Židé, kteří se k této práci dobrovolně přihlásili, věřil, že bude ochráněn před transportem.

Místo toho byl i s rodiči povolán na shromaždiště a transportem Z deportován 26. února 1941 do Terezína. V září 1944 byl zařazen do transportu do Osvětimi-Birkenau, prošel selekcí a byl odvezen na práci do tábora Gleiwitz III. V lednu 1945 se blížila sovětská armáda a tábor byl evakuován. Pochod smrti se zastavil v táboře Blechhammer, kde byl Petr 20. ledna 1945 osvobozen. Oba jeho rodiče zahynuli v Osvětimi.

Budova synagogy v Kladně v období okupace

SHROMAŽDIŠTĚ

Na území Protektorátu Čechy a Morava se shromaždiště nacházela v 15 městech. Židé zde byli soustředěni několik dní před nástupem do transportu. Odevzdání klíčů od svých domovů symbolicky ukončilo jejich doposud relativně svobodný život. Po několika nocích strávených obvykle v prostorách škol byli odtransportováni ze svých měst. Jejich občanské průkazy nesly nové razítko: „ghettoisiert“. V Kladně, odkud byli Židé z města a okolí deportováni, se shromaždiště nacházelo v objektu bývalého Učitelského ústavu Marie Egemové, v budově nacházející se v ulici Víta Nejedlého 1575.

HISTORIE ŽIDOVSKÉHO OSÍDLENÍ

Kladno získalo na významu až v 19. století v souvislosti s nálezem uhlí ve svém okolí a v roce 1870 bylo povýšeno na město. Historie kladenské židovské komunity začíná až v tomto období, protože Židé se zde až do 18. století nesměli usazovat. První židovská rodina je v Kladně doložena na konci 18. století. První veřejná modlitebna byla v Kladně zřízena roku 1864 a samostatná židovská obec zde byla založena roku 1893. Počet jejích členů rostl a na konci 19. století žilo v Kladně 388 osob židovského vyznání. Již krátce po vzniku obce byla modlitebna považována za nedostačující, a tak roku 1884 byla schválena stavba nové synagogy. Její otevření proběhlo o rok později. Nacházela se v ulici plukovníka Stříbrného a byla vystavěna v novorenesančním stylu. Budova synagogy je stále součástí města, po válce však byla prodána Církvi československé husitské, která ji používá dodnes.²

TRANSPORTY

Registrací Židů, zabavením jejich majetku a jejich vyloučením ze společnosti byly dány základní předpoklady pro jejich věznění mezi skutečnými, nikoli jen pomyslnými zdi. Transporty Židů do ghetta a koncentračních táborů se otevřela další fáze „konečného řešení židovské otázky“. Systematické deportace Židů z území protektorátu byly zahájeny v říjnu 1941 transporty do ghetta v Lodži. 17. září bylo na poradě u Hitlera rozhodnuto o vysídlení Židů z Říše a z protektorátu do nově podmaněných území na východě.³ Z Kladna byly vypraveny dva velké transporty do Terezína s označením Y, Z. Bylo jimi deportováno celkem 1631 osob. Konce války se dožilo jen 123 z nich.

Bývalá synagoga v Kladně

¹ Archiv Židovského muzea v Praze, Oddělení pro dějiny Šoa, rozhovor č. 877.

² Rozkošná, Blanka: Židovské obce na Kladensku a Slánsku, Kladno 2000.

³ „Konečné řešení židovské otázky“ v českých zemích. Transporty, <http://holocaust.cz/history/jew/czech/transport>.